ฐานภูมิปญญาทองถิ่น

คำนำ

ภูมิปญญาท่องถิ่น เปนสิ่งสะท่อนถึงความมีอารยธรรมของตนเองที่ได้รับการสืบทอดจาก บรรพบุรุษ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ที่จะสามารถสร้างสรรคสิ่งที่ดีให้แกตนเองและสังคมต่อไป ศิลปะ หัตถกรรม และภูมิปญญาท่องถิ่นที่มีอยู่ในท่องถิ่น แตละแหงมีความแตกตางกันตามความเชื่อ ลักษณะที่ตั้งภูมิประเทศ และ วิถีการดำรงชีวิต เชื้อชาติ ภาษา แตสิ่งสำคัญของการสร้างสรรคศิลปวัฒนธรรมนั้นเปนไปเพื่อการยกระดับความเปนอยู่ของคนเราทั้งสิ้น ตำบลจอมประทัด เปนที่ตั้งของชุมชนที่มีการรวมกลุมกันประกอบกิจกรรมตามวิถีของการดำรงชีวิต ซึ่งผูกพันกับศิลปหัตถกรรมภายในทองถิ่น

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องคการบริหารสวนตำบลสะอาด

สารบัญ

	หน้า
สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน	๑
พื้นที่ / อาณาเขต	๒
ลักษณะภูมิประเทศ / ลักษณะภูมิอากาศ	
ลักษณะดิน / ลักษณะแหล่งน้ำ	๓
ภูมิปญญาท้องถิ่นด้านขนมไทย	๔ - ๕
ภูมิปญญาท้องถิ่นดานเกษตรกรรม	๖ - ๗
ภูมิปญญาท้องถิ่นดานแพทย์แผนไทย	๘ - ๙
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม/จักรสานและทอเสื่อกก	๑๐
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมทางศาสนา	๑๑ - ๑๒
ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านตำบลสะอาด	๑๓

สภาพทั่วไปและขอมูลพื้นฐานองคการบริหารสวนตำบลสะอาด

ตราประจำองคการบริหารสวนตำบลสะอาด

คำขวัญตำบลสะอาด

ดินแดนลุ่มน้ำชี มีปลาแซ่บหลาย

หาดทรายขาวสะอาด ประชาราษฎร์ใฝ่ธรรม

งามล้ำเสื่อกกลายขิต เศรษฐกิจพอเพียง

ลือเลื่องงานประเพณี มากมีงานจักรสาน

ประวัติความเป็นมาตำบลสะอาด

ตำบลสะอาดก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๑๖ แยกมาจากตำบลเชียงใหม่ กำนันคนแรก นายวิเศษ พลแพงพา องค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด ถูกยกฐานะ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย

ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตำบลสะอาดเป็นพื้นที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอโพธิ์ชัย อยู่ห่างที่ว่าการอำเภอโพธิ์ชัยประมาณ ๑๕ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ดประมาณ ๒๖ กิโลเมตร มีอาณาเขตพื้นที่อยู่ติดกับท้องถิ่นใกล้เคียง ๔ ส่วน คือ ตำบลหนองตาไก้ , ตำบลดอนโอง , ตำบลเหล่าอ้อย อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ , ตำบลพระเจ้า , ตำบลบ้านเขือง อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

เนื้อที่

ตำบลสะอาดมีเนื้อที่ ๒๘,๘๓๕๒ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมด ๑๘,๓๖๘ ไร่ โดยแยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๑๔,๗๓๘ ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย ๒,๑๔๒ ไร่ พื้นที่สาธารณะ ๑,๔๘๘ ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	ตำบลหนองตาไก้	อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	จรด	ตำบลดอนโอง	อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	จรด	ตำบลเหล่าอ้อย	อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	จรด	ตำบลพะเจ้า	ตำบลพระเจ้า ตำบลบ้านเขือง อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลสะอาด เป็นที่ลาดเอียงลงไปหาลำน้ำชี เรียกว่า “ทาม” ถึงฤดูฝนน้ำจะท่วมถึง พอฤดูแล้งน้ำจะลดลงเหลือเพียงเป็นแอ่งน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ตื้นเขินถ้าได้รับการพัฒนาจะมีประโยชน์ต่อการทำการเกษตรฤดูแล้งได้ นอกจากนี้ตำบลสะอาดยังมีที่เนินสูงอยู่ทิศเหนือของตำบล เรียกว่า “โคก” ลักษณะดินเป็นดินปนทรายและดินไม่อุ้มน้ำ ใช้ในการเกษตรได้เฉพาะฤดูฝน ส่วนฤดูแล้งจะถูกทอดทิ้งว่างเปล่า ปลูกพืชไม่ได้ผล

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น ๓ ฤดู ได้แก่

- ฤดูฝน ช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้
- ฤดูหนาว ช่วงเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์
- ฤดูร้อน ช่วงเดือน มีนาคม – กลางเดือนพฤษภาคม อากาศข่อนข้างร้อนและแห้งแล้งมาก อุณหภูมิเฉลี่ย ตลอดปี ๒๗.๙ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดช่วงเดือนธันวาคม ประมาณ ๑๗ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดช่วงเดือนเมษายน ประมาณ ๔๐ องศาเซลเซียส

ลักษณะของดิน

สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง พื้นที่ภูมิประเทศบางแห่งเป็นที่ลาดเอียงลงไปลำน้ำชี เรียกว่า “ทาม” ถึงฤดูฝนน้ำจะท่วมถึง พอฤดูแล้งน้ำจะลดลงเหลือเพียงเป็นแอ่งน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ตื้นเขินถ้าได้รับการพัฒนาจะมีประโยชน์ต่อการทำการเกษตรฤดูแล้งได้ นอกจากนี้ตำบลสะอาดยังมีที่เนินสูงอยู่ทิศเหนือของตำบล เรียกว่า “โคก” ลักษณะดินเป็นดินปนทรายและดินไม่อุ้มน้ำ ใช้ในการเกษตรได้เฉพาะฤดูฝน ส่วนฤดูแล้งจะถูกทอดทิ้งว่างเปล่า ปลูกพืชไม่ได้ผล

ลักษณะของแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ / ลำห้วย ๑๔ แห่ง
- บึง , หนองและอื่นๆ ๑๐ แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย ๓ แห่ง
- บ่อน้ำตื้น ๒๕ แห่ง
- บ่อโยก ๑๘ แห่ง
- บ่อน้ำที่ชาวบ้านเจาะ หรือขุดเอง ๔๐ แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน ๒ แห่ง

๑. ภูมิปญญาทองถิ่นด้านขนมไทย

ขนมทองหยิบ ทองหยอด และฝอยทอง

ขนมไทย เป็นอาหารทานเล่นของมนุษย์ที่มีมาแต่โบราณ ถ้าเป็นเรื่องกินนอกจากการทานอาหารคาวแล้วหลายคนมักต้องตบท้ายด้วยขนมหวานกันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นขนมหวานประเภทใดก็ตามและอย่างน้อยก็ยังสะท้อนให้เห็นได้ว่าหนึ่งในอาหารที่เรามักเลือกทานตบท้าย โดยส่วนใหญ่มักเป็นขนมไทยด้วยกันทั้งสิ้น ช่างน่าปลาบปลื้มและน่ายินดียิ่งนัก ที่สัญลักษณ์แห่งความเป็นไทยมิขาดหายไป คนไทยยังคงนิยมความเป็นไทยๆ เช่นเดิม ดูได้จากขนมไทยต่างๆ ที่ยังมีคนนิยมทำขายและทำกินกันในครอบครัวอย่างตลอดต่อเนื่อง

สำหรับขนมไทยนั้นมีให้เลือกสรรเลือกทำและเลือกทานกันอย่างมากมาย เนื่องด้วยหน้าตาสีสันที่งดงาม หอมหวานด้วยรสชาติอันหวานละมุนลิ้น บ่งบอกได้ถึงความละเมียดละไมและการจัดแต่งอย่างประณีตงดงาม ความตั้งใจทำอันสุดแสนประณีตนี้สะท้อนให้ชาวไทยและชาวต่างชาติได้เห็นถึงเอกลักษณ์ของ ความเป็นไทยอีกอย่างหนึ่งที่ควรค่าแก่การเก็บถนอมไว้เหลือเกินยิ่ง ขนมไทยนั้นมีให้เลือกทาน กันมากมาย หลายคนอาจจะคุ้นเคยกันกับทองหยิบ ทองหยอด ทองม้วน ขนมชั้น ขนมเปียกปูน บัวลอย สังขยา ขนมหม้อแกง และถ้วยฟู เป็นต้น ขนมไทยนั้นมีให้เลือกทานกันอย่างมากมายละลานตาไปหมด

ขนมไทยนอกจากจะขึ้นชื่อในเรื่องความหอมอร่อยชวนทานแล้ว ขนมไทยยังมีชื่อที่ไพเราะเป็นมงคลเหมาะในการที่จะนำมาใช้เพื่อความเป็นสิริมงคลในงานพิธีมงคลต่างๆอีกด้วย ทั้งเพื่ออวยพร แสดงความยินดีชื่นชม แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ความเจริญก้าวหน้า เป็นต้น

ขนมทองหยอด

เป็นขนมในตระกูลทองอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมนำมาใช้ประกอบในพิธีมงคลต่างๆ และมอบเป็นของขวัญในโอกาสพิเศษๆ แทนคำอวยพรหมายถึง ขอให้ร่ำรวย มีเงินมีทอง มั่งมีศรีสุข

ขนมทองหยิบ

ถือเป็นขนมมงคล เพราะจะมีลักษณะสวยงามเหมือนกับดอกไม้สีทอง เป็นขนมที่ต้องใช้ความสามารถและความพิถีพิถันในการทำ ต้องจับกลีบให้มีความงดงามเหมือนกลีบดอกไม้ ชื่อขนมทองหยิบยังถือเป็นชื่อที่มีความเป็นสิริมงคล จึงนิยมนำมาใช้ประกอบพิธีมงคลต่างๆ หรือเป็นของขวัญ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย หยิบจับการงานสิ่งใดก็จะเป็นเงินเป็นทอง เหมือนดังชื่อขนมทองหยิบ

ขนมฝอยทอง

เป็นขนมในตระกูลทองอีกชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นเส้น นิยมนำมาใช้ในงานมงคลสมรสและถือเคล็ดกันว่าต้องปล่อยให้ขนมเป็นเส้นยาวๆ ห้ามตัดขนมให้สั้นอย่างเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อว่าคู่บ่าวสาวจะได้ครองชีวิตคู่และรักกันยืนยาวดั่งเส้นของขนมตลอดไป

โดยมีผู้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร คือ

๑.นางสาคร โพธิ์ศรีบิ้ง

อยู่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

มีความรู้ความสามารถด้านการทำขนมไทย ขนมหวาน เช่น เม็ดขนุน ฝอยทอง ทองหยิบ ทองหยอด ขนมชั้น หม้อแกง และ อื่นๆอีกหลายชนิด

๒. ภูมิปญญาทองถิ่นด้านการเกษตรกรรม

เกษตรแบบผสมผสาน

เกษตรผสมผสาน คือ ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ มีสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดจะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในไร่นาอย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยการทำการเกษตรหลากหลาย กิจกรรมนั่นต้องทำในพื้นที่และระยะเวลาเดียวกัน เกิดความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีปฏิสัมพันธ์ในทางเกื้อกูลซึ่งกันและกันของกิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นา เช่น ดิน น้ำ แสงแดด และอากาศอย่างเหมาะสม เกิดความสมดุลของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

รูปแบบการเกษตรผสมผสานช่วยสร้างภูมิคุ้มกันโดยลดความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของรายได้ เนื่องจากมีความหลากหลายในกิจกรรมการผลิต ทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ทำให้รายได้ครัวเรือนมาจากหลายกิจกรรมและสร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ ค่าใช้จ่ายลดลง รวมทั้งลดการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตภายนอก เกษตรกรสั่งสมกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย สามารถพึ่งพาตนเองได้

เกษตรกรจัดสรรพื้นที่ตรงความต้องการในครัวเรือน มีการปลูกข้าว ไม้ผล พืชผักสวนครัว ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไว้บริโภคในครัวเรือนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของเหลือใช้ภายในพื้นที่ เช่น วัชพืชใช้ทำปุ๋ยชีวภาพ รากไม้และกิ่งไม้ไว้ทำถ่าน

ทั้งนี้ เมื่อเกิดผลผลิตจากกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและสามารถขยายเครือข่ายการทำการเกษตรดังกล่าวให้แพร่หลายไปสูระดับชุมชนได้ต่อไป

โดยมีผู้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร คือ

๑.นายอุทาน มะเสนา

อยู่บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การทำการเกษตรแบบธรรมชาติและการปรับใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ขยายพื้นที่ทำเกษตรแบบผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทย

การทำลูกประคบ

การทำลูกประคบสมุนไพร คือ การใช้สมุนไพรหลายๆ อย่างมาหอรวมกัน สวนใหญ่เป็นสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย โดยนำมานึ่งให้ร้อนประคบบริเวณปวดหรือเคล็ดขัดยอก อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นระบบ ไหลเวียนโลหิตได้ดีเยี่ยม ด้วยศาสตร์แห่งการคิดค้นที่สามารถนำสารสำคัญในสมุนไพรมาช่วยในการดูดซึมเข้า สู่ผิวหนังได้อีกด้วย ประโยชน์ของลูกประคบโดยรวมก็ ช่วยรักษาอาการเคล็ด ขัด ยอก และลดปวดได้

ประโยชน์ของการประคบ (จากตัวยาสมุนไพรและความร้อน)

๑. บรรเทาอาการปวดเมื่อย ประโยชน์ของการประคบ (จากตัวยาสมุนไพรและความร้อน)

๒. ช่วยลดอาการบวม อักเสบของกล้ามเนื้อ เอ็น ข้อต่อหลัง ๒๔ - ๔๘ ชั่วโมง

๓. ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ

๔. ช่วยให้เนื้อเยื่อ พังผืด ยืดตัวออก

๕. ลดการติดขัดของข้อต่อ

๖. ลดอาการปวด

๗. ช่วยเพิ่มการไหลเวียนของโลหิต

การแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย และให้หมายความรวมถึงการเตรียมการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์ และเครื่องมือทางการแพทย์ ทั้งนี้โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา

กล่าวโดยรวมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย หมายความถึง พื้นความรู้ความสามารถหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการแพทย์ไทย หรือจะให้ความหมายตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา เพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญาไทย” ภูมิปัญญาไทย หมายความถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรรปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ

ด้านการแพทย์แผนไทย อันได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดไทย การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ถือว่าเป็นระบบการแพทย์แบบองค์รวมระหว่าง กาย จิต สังคมและธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นว่าการแพทย์แผนไทยไม่ได้มุ่งเน้นเป็นแต่เพียงการบำบัดโรคทางกาย หรือการรักษาเฉพาะส่วนอย่างการแพทย์ตะวันตก แต่เป็นการดูแลสุขภาพของคนทั้งร่างกาย และจิตในระดับปัจเจกบุคคล และยังสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนหรือสังคม และยังเอื้อประสานความสมดุลของระบบนิเวศน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยจึงต้องเป็นองค์ความรู้ ระบบความคิด ความเชื่อของชุมชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสม ปรับตัว และดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรมในแง่การจัดการป้องกัน การดูแล และการรักษาสุขภาพของคนไทยที่มีการพัฒนาสืบทอดกันมา รากฐานหรือองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยนั้นเป็นผลจากการใช้สติปัญญาปรับตัวตามสภาวการณ์ต่างๆ เป็นภูมิ

ปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ของคนไทยเอง หรืออาจเป็นภูมิปัญญาจากภายนอกที่ได้มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอด ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนชาติอื่น และรับเอามาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม-วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย

โดยมีผู้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทย คือ

๑.นางอุไร จันทะจำนิ

หมู่ที่ ๘ ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การนวดแผนไทย และ การทำลูกประคบจากสมุนไพร

๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม/จักรสานและทอเสื่อกก

ตะกร้าไม้ไผ่สานและทอเสื่อกก

หัตถกรรมเครื่องจักสาน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน หัตถกรรมเครื่องจักสานเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาอันเฉลียวฉลาดของคนในท้องถิ่น ที่ใช้ภูมิปัญญาสามารถนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีประโยชน์ในการดำรงชีวิต

จะเห็นได้ว่าหัตถกรรมเครื่องจักสานมีมานานแล้วและได้มีการพัฒนามาตลอดเวลาโดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้เอาการรู้หนังสือมาเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ต่างๆ อาศัยวิธีการฝึกหัดและบอกเล่าซึ่งไม่เป็นระบบในการบันทึก (ชูเกียรติ์ ลีสุวรรณ, ๒๕๓๕) สะท้อนให้เห็นการเรียนรู้ ความรู้ที่สะสมที่สืบทอดกันมาจากอดีตมาถึงปัจจุบันหรือที่เรียกกันว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นกระบวนถ่ายทอดความรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นคงอยู่ต่อเนื่องและยั่งยืน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสาน ซึ่งมีความสำคัญยิ่งที่จะให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมเครื่องจักสานนั้นๆคงอยู่ตลอดไป ซึ่งผลจากการศึกษากระบวนถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมเครื่องจักสานนั้น จะนำไปเป็นข้อมูลที่จะนำไปไปพัฒนากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และดำรงอยู่คู่สังคมสืบต่อไป

โดยมีผู้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม/จักรสาน

๑.นายเรียน กมลโชติ

หมู่ที่ ๔ ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การสานตะกร้าไม้ไผ่ การทำตะกร้าเชือกมัดฟาง การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ และ การทำไม้กวาดทางมะพร้าว

๕.ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมทางศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาของเรานั้นมีมากมายหลายอย่างต่างกันไป ตามแต่ละวิธีการที่จะเกิดขึ้นนั้น ๆ และแต่ละอย่างล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเพณีและวัฒนธรรมประจำชาติ–ศาสนา–องค์พระมหากษัตริย์ และประจำจิตใจของพุทธศาสนิกชนคนไทยของเรามาเป็นเวลานับเป็นพัน ๆ ร้อยๆ ปีผ่านมา และจะมีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปตลอดกาลนาน

เมื่อกล่าวโดยจำเพาะเจาะจงแล้ว มูลเหตุแห่งการทำบุญมี ๓ ประการด้วยกัน คือ

๑. บุญในวันสำคัญของชาติ ศาสนา องค์พระมหากษัตริย์

๒. บุญประจำประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ เช่น ตรุษสงกรานต์ สารท เข้าพรรษา ออกพรรษาเป็นต้น

๓. บุญที่มีความเกี่ยวข้องเฉพาะตัวบุคคล

งานบุญทั้งหมดนี้ ล้วนมีศาสนพิธี คือการกระทำตามหลักเกณฑ์ของศาสนาที่วางไว้นั้นเหมือนกันหมด ซึ่งนอกเหนือไปจากผู้เป็นเจ้าภาพ จะดำเนินการกำหนดวัน – เวลา ทำบุญนิมนต์พระ เชิญญาติมิตร หรือแขกเหรื่อ จัดสถานที่ และการตระเตรียมสิ่งของ และเครื่องใช้ต่างๆไว้ก่อนงานอย่างพร้อมเพรียงแล้ว ศาสนพิธี ได้แก่ การกล่าวคำบูชาพระและอาราธนาศีลเป็นต้น จนกว่าพิธีการจะเสร็จเรียบร้อยนั้น นับเป็นพิธีการระดับหัวใจของงานทีเดียวที่จะต้องทำให้ถูกต้อง เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. ได้บุญกุศลอย่างถูกต้อง และครบถ้วนตามพิธีการที่ต้องการเจ้าภาพ

๒. ชื่อว่ายกย่องเชิดชูพิธีการทำบุญนี้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในทางที่ถูกต้องตามประเพณี วัฒนธรรมต่อไป

๓. เป็นเกียรติคุณแก่ผู้เป็นเจ้าภาพ และผู้ร่วมกุศลทั้งหลายให้เกิดเพิ่มพูนกุศล จิตศรัทธามากยิ่งๆ ขึ้นไป

การพยายามทำตามคำสอนในหลักการนี้เป็นการพยายามทำความดีที่เรียกว่า ทำบุญ และการทำบุญนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงวัตถุคือที่ตั้งแห่งการทำบุญไว้โดยย่อ เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” มี ๓ ประการ คือ

๑. ทาน การบริจาคสิ่งของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๒. ศีล การรักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อย ไม่ล่วงบัญญัติที่ทรงห้าม

๓. ภาวนา การอบรมจิตใจให้ผ่องใสในการกุศล

บุญกิริยาวัตถุนี้ เป็นแนวทางให้พุทธบริษัทประพฤติตามหลักการที่กล่าวข้างต้นและเป็นเหตุให้เกิด ศาสนพิธีต่างๆขึ้น โดยนิยม

ประโยชน์ของศาสนพิธี

๑. เป็นวิธีการดึงคนเข้าสู่หลักธรรมทางพระศาสนา

๒. เป็นรูปแบบวิธีการที่มีแบบแผน งดงาม สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

๓. เป็นกระบวนการที่ทำให้คนในสังคมมีความรักสามัคคีปรารถนาดีต่อกัน

๔. ผู้ที่ศึกษาศาสนพิธีดีแล้ว ย่อมเป็นผู้ฉลาดในพีธีกรรมที่ต้องปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศล

๕. สามารถจรรโลงให้พระพุทธศาสนามีความเจริญยั่งยืนสืบไป

โดยมีผู้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมทางศาสนา คือ

๑.นายเถลิง มลาวาสน์

อยู่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ